

О.М. ГУДИМ-ЛЕВКОВИЧ,
кандидат історичних наук

СУЧАСНІ СОЦІАЛЬНО-ДЕМОГРАФІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ НАВЧАННЯ ЛЮДЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

На основе анализа нынешнего социального-демографического состояния общества Украины, в частности тенденции к усилению процессов старения ее населения, определяется место в обществе такой социальной группы, как люди с особыми потребностями.

Высказывается мнение, что приобретение высшего образования и профессиональных навыков этой группой населения следует рассматривать как социально-демографическую и социально-экономическую необходимость.

As the basis of analysis of the present-day social-demographic condition of the Ukrainian society, in particular the tendency towards the strengthening of the people's growing-old processes, the place of such social group as people with special needs is defined.

The opinion is expressed that getting higher education and practical skills for this social group should be regarded as social, demographic and economic need.

Сучасний демографічний стан населення України дослідниками визначається як кризовий. Підвищується смертність, зменшується народжуваність. Рівень смертності населення України вже став перевищувати рівень народжуваності. Це, зрештою, призвело до депопуляції, тобто зменшення загальної кількості населення України. Природний приріст населення йде зі знаком "мінус". Так, у 1998 р. кількість населення України зменшувалась на 6 осіб на кожну тисячу, мешканців Києва на 2,8 особи, а в 2000 р. — вже на 3 особи на тисячу [3].

Важливою характеристикою соціально-демографічного стану будь-якого суспільства є вікова структура населення. Під нею розуміють розподіл населення за віковими групами та віковими контингентами з метою вивчення демографічних та соціально-економічних процесів [4, с. 67]. Саме за допомогою вивчення вікової структури населення та динаміки її змін можна визначити місце у суспільстві різних соціальних груп, в тому числі й людей з особливими потребами.

Вікову структуру населення можна зобразити за допомогою віково-статевої піраміди. Це двостороння лінійна діаграма, на якій кількість людей кожного віку та статі зображена горизонтальними стовпчиками певного масштабу. Стовпчики розташовані один над одним зі збільшенням віку, звичайно від нуля до ста років, ліворуч — для чоловіків, праворуч — для жінок [1, с. 65].

Визначають три основні типи вікової структури населення:

- прогресивний — з великою часткою дітей у загальній чисельності населення, якій відповідає високий рівень природного приросту населення;
- стаціонарний — з рівною часткою дитячих і дорослих вікових груп (природний приріст населення перебуває на постійному рівні);
- регресивний — з великою часткою дорослих і літніх людей; цьому типові вікової структури відповідає звужене відновлення населення [4].

Аналіз статеві-вікової піраміди населення України на початок 1998 р. [2] показує, що вона належить ще до стаціонарного типу, але вже зі зменшенням дитячих вікових груп (див. рисунок). Однак демографічні прогнози до 2026 р. вказують на посилення процесів старіння суспільства (див. рисунок). Особливо це стосується міського населення. Аналіз різних варіантів прогнозу засвідчує, що старіння населення міст проходитиме за будь-яких реальних змін у режимах його відтворення. Перебудова вікового складу населення відбувається на ґрунті надзвичайно низького рівня народжуваності в недалекому минулому та в сучасних умовах. Тобто старіння населення може проходити як на підставі зростання середньої тривалості життя, так і через зменшення рівня народжуваності. На жаль, збільшення середньої тривалості життя населення України не очікується, а спад народжуваності зростатиме.

Постаріння населення ставить проблему пошуку ефективних засобів продовження тривалості повноцінної, трудової та соціальної активності населення, збереження його фізичного та інтелектуального здоров'я.

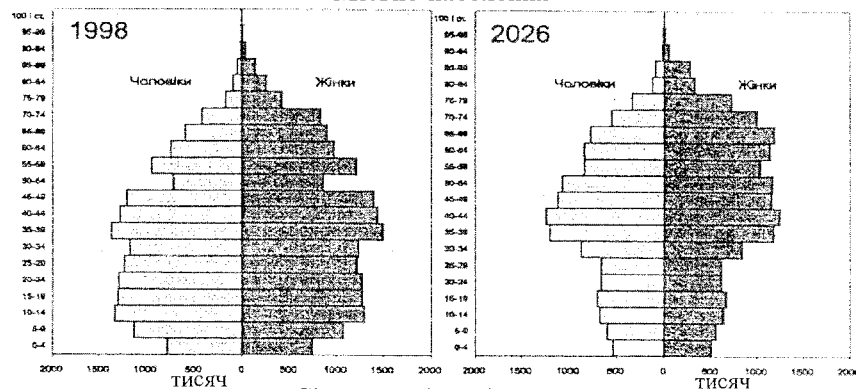
Важливого значення для багатьох аспектів життя має питання "навантаження" працездатного населення непрацездатним. Як відомо, пенсійний фонд формується за рахунок податків з доходів працюючих. До цієї соціальної групи належать, крім дітей та людей похилого віку, й особи з особливими потребами. За даними медичної статистики, щорічно по Україні на інвалідність виходить до 200 тис. чоловік. Проходить переосвідчення ще близько 800 тис. осіб. Тобто щорічно в Україні йде переосвідчення на непрацездатність близько 1 млн. осіб. Загальна непрацездатність на 01.01.2001 року становить 43,5 особи на 10 тис. населення. Простежується зростання кількості людей з фізичними вадами серед населення працездатного віку. Так, у 1999 році таких осіб було 2 млн. 400 тис., нині — вже 2,5 млн.

Загалом "навантаження" населення працездатного віку непрацездатним на 2026 рік по Україні помітно зросте у містах — на 15,6 % (з 681 % у 1998 р. до 787 % в 2026 р.), проте у селах дещо знизиться (див. рисунок).

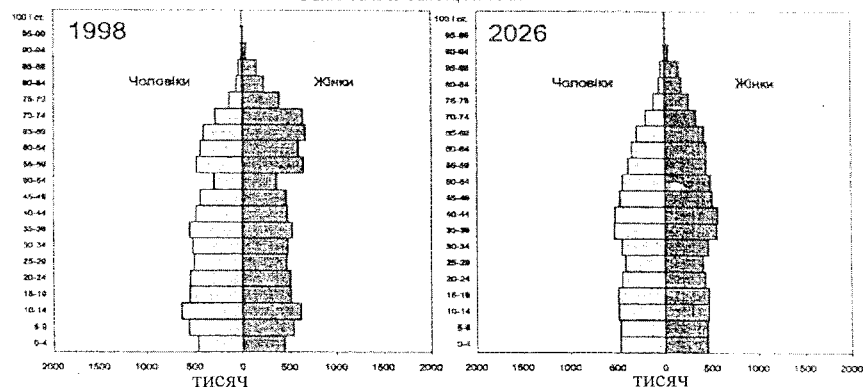
Таким чином, структура співвідношення працездатного та непрацездатного населення вимагає від останнього більш активної життєвої позиції та включення його, по можливості, до виробничої діяльності.

При аналізі структури захворювань, за якими люди цілком або частково втрачають свою працездатність, звертають на себе увагу певні тенденції. Якщо з-поміж дорослого та працездатного населення на перше місце

Міське населення

Сільська місцевість

Статтєво-вікові піраміди міського і сільського населення України на початок 1998 і 2026 рр. (за середнім варіантом прогнозу)

виходять хвороби системи кровообігу — 28,9 % (по Україні — 41,5 %, по м. Києву — 44,9 %), то серед дітей та підлітків на першому місці стоять хвороби нервової системи (по м. Києву — 44,1 % у 1998 р. і 22,7 % у 2000 р., а по Україні кількість таких захворювань — близько 40 %). Спостерігається омолодження інвалідності за віком — до 39 років. Стан інвалідності дітей та інвалідності з дитинства у віці 16 років і старше щорічно погіршується. У 1999 р. кількість первинно визнаних інвалідами збільшилася на 2,1 %. Кількість дітей-інвалідів, які отримують соціальну пенсію, зросла порівняно з 1991 р. удвічі.

З огляду на викладене при складанні навчальних програм, при формуванні всієї системи освіти для людей з особливими потребами слід брати до уваги структуру захворювань серед дітей і підлітків. За даними по м. Києву, серед захворювань дітей до 16 років переважають хвороби

нервової системи — у 1998 році це становило 44,1 %. У 2000 р. ця цифра зменшилась до 22,7 %, але в структурі інвалідності з-поміж дітей вона знов посідає перше місце.

Підсумовуючи викладене, можна дійти висновку, що отримання людьми з особливими потребами вищої освіти та професійних навиків слід розглядати не як акт гуманізму, а як соціально-демографічну та соціально-економічну необхідність. Ця соціальна група посідає помітне місце в демографічній структурі населення України. Її активна життєва позиція сприятиме стабілізації та поліпшенню економічної, соціальної та культурної ситуації в українському суспільстві.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баталіна Т.С., Волков А.Г. Возрастные пирамиды: Демографический энциклопедический словарь.— М.: Сов. энциклопедия, 1985.— С.65–67.
2. Демографічні перспективи України до 2026 р.— К., 1999.
3. Головне управління охорони здоров'я м. Києва. Міський науковий інформаційно-аналітичний центр методичної статистики. Основні показники здоров'я.— К., 2001.
4. Пирожков С.И. Возрастная структура населения. Демографический энциклопедический словарь.— М., 1985.— С. 67–68.
5. Москаленко В.Ф., Горбань Є.М., Маруни В.В., Войтак Т.Г. Роль галузевої науки у реформуванні служби медико-соціальної експертизи// Лікарська справа.— 2001.— № 3.— С. 3–6.

В.П. СИДОРЕНКО,
кандидат технічних наук, доцент
П.М. БОЙКО,

ПРИНЦИП НАСКРІЗНОЇ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ В ДІЇ

В статті розкривається важливість і необхідність неперервної ступеневої освіти при підготовці інженерів-механіків автомобільного транспорту, а також створення електронних варіантів підручників фахових інженерних дисциплін.

The article covers the importance and necessity of continuous staged education in training engineer-mechanics for automobile transport, and also creation of textbooks electronic versions for professional engineering disciplines.

Проблема підвищення якості підготовки кадрів завжди була, є і залишається однією з найактуальніших, на розв'язання якої спрямовані зусилля освітян і науковців педагогічних і профільних наукових установ.